

РІШЕННЯ
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Андрухович Дана Романівна**, 1988 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 2010 році Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», і отримала базову вищу освіту за напрямом підготовки «Економіка і підприємництво» та здобула кваліфікацію бакалавра з міжнародної економіки зі знанням англійської мови; у 2011 році закінчила Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», і отримала повну вищу освіту за спеціальністю «Міжнародна економіка» та здобула кваліфікацію магістра з міжнародної економіки; з 2021 року навчається в аспірантурі денної форми навчання кафедри управління та бізнес-адміністрування Державного податкового університету Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Здобувачка успішно виконала акредитовану освітньо-наукову програму «Економіка» спеціальності 051 «Економіка»: на «відмінно» склала всі екзамени, заліки, пройшла практичну педагогічну підготовку, склала комплексний підсумковий іспит з фаху з оцінкою «відмінно» і отримала Академічну довідку про виконання освітньо-наукової програми.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету № 591 від 02 червня 2025 р., у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради - Яніни Василівни Белінської, доктора економічних наук (08.00.08 Гроші, фінанси і кредит), професора, професора кафедри економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики Державного податкового університету

Рецензента -

Дмитра Станіславовича Пілевича, кандидата економічних наук (08.00.03 Економіка та управління національним господарством), доцента, доцента кафедри економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики Державного податкового університету

Офіційних опонентів -

Лідії Миколаївни Карпенко, доктора економічних наук (08.00.04 Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)), професора, професора кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій

Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка»

Юрія Вікторовича Кіндзерського, доктора економічних наук (08.00.03 Економіка та управління національним господарством), с. н. с., провідного наукового співробітника відділу інноваційної політики, економіки та організації високих технологій Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

Тетяни Юріївни Мельник, кандидата економічних наук (08.00.09 Бухгалтерський облік, аналіз та аудит (за видами економічної діяльності) доцента, доцента кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка»,

на засіданні 23 липня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» **Андрухович Дані Романівні** на підставі публічного захисту дисертації «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні» за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертацію виконано на кафедрі управління та бізнес-адміністрування Державного податкового університету Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник – Лазебник Лариса Леонідівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри управління та бізнес-адміністрування Державного податкового університету. Тему дисертації «Державна допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні» (англійською «State assistance to business entities in the system of business regulation in Ukraine») було затверджено на засіданні вченої ради Державного податкового університету від «29» листопада 2021 р., протокол № 14.

Дисертація і документи, подані до разової спеціалізованої вченої ради, відповідають вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах)» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2026 р. № 261, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, який є цілісним комплексним завершеним науковим дослідженням, містить нові науково-обґрунтовані результати, що відрізняються новизною в постановці і вирішенні завдань з поглиблення теоретичних засад, розширення методичного інструментарію та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення надання державної допомоги суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні.

Важливими результатами дисертаційного дослідження, які відзначаються значним рівнем наукової новизни, є такі: концептуальні підходи до удосконалення системи державного регулювання підприємницької діяльності в Україні, які, на відміну від існуючих, доповнено, по-перше, глобальними трендами у сфері державної допомоги суб'єктам господарювання, зокрема малому та середньому бізнесу, що визначили пріоритетність цифровізації як інструменту надання та сфери спрямування державних коштів; по-друге, інституціями координації міжсекторальної взаємодії установ державного, бізнес - та міжнародного рівнів, до яких віднесено різні види платформ. Це дозволило визначити пріоритетні напрями розвитку інституційно-організаційних засад надання державної допомоги суб'єктам господарювання з метою покращання їх адаптації до викликів воєнного періоду; методичний підхід до оцінювання ефективності надання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок використання порівняльного структурно-галузевого аналізу, що, на відміну від існуючих, полягає у визначенні співвідношення часток коштів бюджету, виділених у певні галузі, та приросту доданої вартості у них. Дана методика дозволила непрямым чином оцінити ефективність державної допомоги в Україні і слугувала науко-методичним підґрунтям для визначення причин її низького рівня, що полягають у суб'єктному складі отримувачів і недоліків окремих форм її надання; підхід до організації державної допомоги малому та середньому підприємству, який, на відміну від існуючих, передбачає створення цифрових екосистем на платформній основі як функціонального середовища узгодження ініціатив держави, суб'єктів господарювання і зовнішніх донорів щодо залучення фінансування, розроблення і реалізації цифрового інструментарію надання державної допомоги. Це дозволить полегшити доступ і забезпечити максимальне охоплення заходами державної підтримки суб'єктів господарювання в умовах інформаційної невизначеності та логістичних проблем воєнного часу; теоретичні засади державного регулювання підприємницької діяльності за рахунок уточнення змістовного наповнення дефініцій: 1) «державна допомога суб'єктам господарювання» як складової системи державного регулювання підприємницької діяльності у формі адресного надання мінімально необхідного обсягу фінансових ресурсів з державного та місцевого бюджетів за критеріями конкурентного середовища протягом визначеного терміну. Врахування сукупності ознак допустимості заходу та принципів її надання в ЄС дало можливість вказати на шляхи

подолання суперечливості наслідків державної допомоги за рахунок чіткого дотримання принципів її надання і критеріїв допустимості; 2) «ефективність державної допомоги суб'єктам господарювання», що має багатогранну структуру, рівні вимірювання і залежить від низки інституційно-організаційних умов, зокрема прозорості інформації щодо використання державних коштів суб'єктами господарювання; структури джерел фінансування бюджетних видатків; дотримання принципу оптимальності у поєднанні державного та суспільного інтересів; рівня конкуренції. Це дозволило надати науково-обґрунтовані рекомендації що вибору дієвих інструментів державної підтримки суб'єктів господарювання; систематизація форм державної допомоги суб'єктам підприємницької діяльності у різних сферах економічної системи України, яка, на відміну від існуючих, враховує особливості еволюції та поточного стану економіки України (цифрову трансформацію бізнес-процесів, інтернаціоналізацію бізнесу, домінування зовнішніх джерел фінансової допомоги, пріоритетність бюджетного фінансування оборонного сектора, розвиток стартап-компаній і ветеранського бізнесу) і передбачає поділ за підсистемами державного регулювання підприємницької діяльності, до яких віднесено інституційну, інноваційно-технологічну, фінансово-інвестиційну, інформаційно-консультативну, кадрову. Це дасть можливість сформуванню узгоджену і ефективну систему державного регулювання підприємницької діяльності в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення; наукове обґрунтування взаємозалежності надання регіональної державної допомоги та підтримки малих і середніх підприємств на основі методології складних відкритих систем, які функціонують та розвиваються під впливом глобальних та регіональних факторів, із врахуванням міжнародних правил та стандартів застосування інструментів регіональної державної допомоги, спрямованих на формування макроекономічної стабільності, екологічного балансу та соціальної згуртованості територій. Це дозволило більш виважено підходити до формування науково-методичних засад системи регулювання підприємницької діяльності в Україні, яка має відповідати вимогам регіональної політики ЄС та забезпечувати поточну макроекономічну стабільність і повоєнне відновлення регіонів; рекомендації щодо вдосконалення нормативно-правової бази регулювання державної допомоги суб'єктам господарювання за рахунок внесення статті, що регламентує компенсацію державою витрат підприємств на цілі цифровізації, що дозволить посилити її позитивний прояв як прибуткової сфери підприємницької діяльності та ефективного способу державного регулювання, а також наблизить вітчизняне законодавство до норм ЄС.

Здобувач має 28 наукових праць, з яких: 6 - статті у наукових виданнях, включених до переліку фахових наукових видань України (1 з них – у співавторстві); 22 - публікації у збірниках матеріалів за результатами роботи міжнародних науково-практичних конференцій. В опублікованих працях здобувача повністю відображено сутність та зміст отриманих результатів

дослідження та їх наукова новизна. Автором дотримано принципів та норм академічної доброчесності.

Статті у наукових фахових виданнях:

1. Андрухович Д. Аналіз визначення поняття «Державна допомога суб'єктам господарювання та його ознак. *Інфраструктура ринку*. 2023. Випуск 75. С. 69–73. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct75-12>
2. Андрухович Д. Р. Вітчизняні підприємства у воєнний період і заходи їх державної підтримки. *Збірник наукових праць Державного податкового університету*. 2023. № 1. С. 63-84. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.33244/2617-5940.1.2023.63-84>
3. Андрухович Д. Р. Особливості надання державної допомоги суб'єктам господарювання на базі цифрової платформи «Дія» в умовах війни. *Науково-виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2022., №. 2 (125), 59-63. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-2-10>
4. Андрухович Д. Р. Система контролю і моніторингу державної допомоги суб'єктам господарювання. *Via Economica*. 2023. № 3. С. 7–14. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2023-3-1>
5. Андрухович Д. Р. Розвиток державної допомоги на цілі регіонального розвитку і підтримки малих та середніх підприємств. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2024. Том 334. № 5. С. 112-120. 0,5 д.а. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-334-16>
6. Андрухович Д. Р., Лазебник Л. Л. Цифровізація як інструмент та сфера державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні. *Економічний простір*. 2024. №. 190. С. 259–264. 0,5 д.а. (Особисто автору належить: аналіз надання державної допомоги у цифрову сферу згідно регламенту комісії ЄС, зокрема статті, що регламентують надання державної допомоги на інновації. 0,25 д.а). <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/1496/1440>

Наукові праці апробаційного характеру:

7. Андрухович Д. Р., Лазебник Л. Л. Фінансова підтримка українського підприємництва в умовах воєнних дій. [«Фінансові інструменти сталого розвитку держави в умовах системної економічної трансформації»]: матеріали III Міжнар. наук-практ. конф. (20 червня 2024 року, Хмельницький – Херсон). Херсон, 2024. С. 9–12, 0,1 д.а. (особистий внесок автора: проаналізовано заходи державної підтримки економіки України під час війни). [https://kntu.net.ua/ukr/content/download/117218/657389/file/Financial Instruments for Sustainable State Development in the Conditions.pdf](https://kntu.net.ua/ukr/content/download/117218/657389/file/Financial%20Instruments%20for%20Sustainable%20State%20Development%20in%20the%20Conditions.pdf)
8. Андрухович Д. Р. Державна підтримка освітньої діяльності в добу війни. [«Кращі практики розбудови європейських студій в умовах російської агресії»]: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 20-21 жовтня 2023 р.). Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції; Київ. 2023. 114 с. 0,2 д.а.

9. Андрухович Д. Р. Державний грант як форма допомоги бізнесу під час війни в Україні. [«Економіка країни і регіонів в умовах воєнного стану та аспекти повоєнного відновлення». 2023. С. 36–39. 0,1 д.а. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-297-8-8>
10. Андрухович Д. Р. Допомога суб'єктам малого та середнього підприємництва на державному рівні в умовах воєнного стану. *Реформування економіки в контексті міжнародного співробітництва: механізми та стратегії*. 2023. С. 56–58. 0,2 д.а. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-291-6-13>
11. Андрухович Д. Р. Забезпечення стійкості підприємництва в умовах війни. *Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку в контексті євроінтеграції України*. 2023. С. 70–74. 0,2 д.а. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-323-4-17>
12. Андрухович Д. Р. Заходи державної підтримки підприємництва в умовах особливого правового режиму. *Global Society in Formation of New Security System and World Order: Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference, July 27-28, 2023*. С. 52–54. 0,1 д.а. FOP Marenichenko V.V., Dnipro, Ukraine. URL: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2023/08/Conference-Proceedings-July-27-28-2023.pdf>
13. Андрухович Д. Р. Надання державної допомоги МСП в умовах воєнного стану. [«Забезпечення резилієнтності економіки України в умовах військової агресії та повоєнного відновлення»] [Електронний ресурс]: зб. матеріалів Науково-практичної конференції аспірантів та докторантів, 12 грудня 2023. ДНУ «Академія фінансового управління». Київ, 2023. С. 9–10. 0,08 д.а. URL: https://afu.kiev.ua/index.php?page_id=1118
14. Андрухович Д. Р. Особливості надання державної допомоги для малого і середнього підприємництва в Україні. [«Підприємництво і торгівля: тенденції розвитку»]: матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 травня 2022 року). Одеса: Державний університет «Одеська політехніка», 2022. С. 147–149. 0,1 д.а.
15. Андрухович Д. Р. Поняття ефективності в системі державної допомоги суб'єктам господарювання. *«Гальчинські читання» : Збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Київ, 2 листопада 2023 р.)*. 2023. С. 76–78. 0,2 д.а. URL: <https://doi.org/10.53679/niss-confproceed.2023.20>
16. Андрухович Д. Р. Поняття та сутність державного регулювання підприємництва в сучасних умовах. [«Підприємництво в умовах сучасних викликів: загрози, обмеження та можливості»]. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції «Економічні перспективи підприємництва», 18–19 лютого 2022 року. С. 165–167. 0,2 д.а. URL: https://fileview.ukr.net/?url=https%3A%2F%2Fmail.ukr.net%2Fapi%2Fpublic%2Ffile_view%2Flist%3Ftoken%3DKVfnSJvKDL6aT-48l3UahCxjpONnQ1nZygWo2j9QnxZ6ESJpGHZ0yRtEEDTKnIqPNc1blz_IkNPJ2JYO_IeV8GTsb7X7Q9NYgCK4geBKy3A%3APhtCVx-vzd8tjbl-%26r%3D1746216666043&default_mode=view&lang=uk&mlid=0#start=0

17. Андрухович Д. Р. Роль держави у розвитку цифровізації і підтримці суб'єктів господарювання. [*«Трансформація фіскальної політики в умовах євроінтеграції»*] [Електронне видання] : збірник матеріалів XIV Міжнародної науково-практичної конференції, Ірпінь, 8 грудня 2023 року. Ірпінь : Державний податковий університет, 2024. С. 185–188. 0,2 д.а. URL: https://afu.kiev.ua/index.php?page_id=1118

18. Андрухович Д. Р. Українська бізнес-спільнота як потенційні одержувачі державної допомоги. [*«Економічні перспективи підприємництва: виклики воєнного часу та повоєнної відбудови»*] : VII Міжнародна науково-практична конференція 31 травня 2024. С. 153–155. 0,1 д.а. URL: https://dpu.edu.ua/images/2024/Photo_dlya_novyn_2024/Kafedra%20ekonomiki%20pidpriemnictva%20ta%20biznes-administruvanna/ZBIRNIK_Konferencia_Ekonomichni_perspektivi_pidpriemnictva_31.05.2024_.pdf.

19. Андрухович Д. Р. Урядова підтримки та сприяння бізнесу під час дії воєнного стану. [*«Ефективність міжнародної економічної інтеграції»*]. 2023. С. 6-9. 0,2 д.а. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-326-5-1>

20. Андрухович Д. Р. Характеристика змісту понять «державне регулювання», «державна підтримка» та «державна допомога». [*«Антикризове регулювання економіки у 2023 році: теорія та практика в умовах європейської інтеграції України»*]. 2023. С. 81–83. 0,2 д.а. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-290-9-18>

21. Андрухович Д. Р. Щодо вдосконалення механізмів надання державної допомоги суб'єктам господарювання в умовах війни. [*«Міжнародне економічне співробітництво: аналіз стану, реалії і проблеми»*]. 2024. С. 237-240. 0,2 д.а. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-363-0-65>

22. Андрухович Д. Р. Щодо напрямів оновлення системи регулювання підприємницької діяльності в Україні. [*«Економічні перспективи підприємництва у воєнні часи та опісля»*] [Електронне видання] : збірник матеріалів VI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Ірпінь, 22 травня 2023 року). Ірпінь: Державний податковий університет, 2023. С. 100–104. 0,2 д.а.

<https://drive.google.com/file/d/1FpeJipvOPPe73F3DPfdzdyZ8EoJs4GKQ/view>

23. Andrukhovych D. Regarding financial support of ukrainian enterprises during the war. [*«Current issues of economic development: problems, perspectives, international experiences»*]. 2023. Р. 186–189. 0,1 д.а. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-296-8-46>

24. Andrukhovych D. R. Regarding the issue of state support in the digital sector. [*«World economic-technological, resource, political-legal, security-social factors»*]. *Economy and civilizational progress amidst polystructural changes*: 2024. Рр. 8-11. 0,1 д.а. URL: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-412-2-1>

25. Андрухович Д. Р. Теоретичні аспекти формування та розвитку інноваційної екосистеми сучасного університету. [*«Імерсивні технології в освіті»*]: збірник матеріалів I Науково-практичної конференції з

міжнародною участю. Київ : ІТЗН НАПН України, 2021. С. 32–36. 169 с. (0.1 д. а.). URL:<https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/727353/1/Collection%20of%20materials%20of%20the%20I%20Scientific%20and%20Practical%20Conference%20with%20International%20Participation.pdf.pdf>

26. Андрухович Д. Р. Місцевий ресурс і державна допомога в Україні [*«International Scientific Conference Formation of a new economic area: methodology, theory, practices»*]: Conference Proceedings (September 20–21, 2024. Klaipeda, Lithuania). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 246 pages (0.1 д. а.). Pp. 176–179 URL: <http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/517/13692/28667-1>

27. Андрухович Д. Р. Державна підтримка бізнесу на місцевому рівні в умовах воєнних викликів. [Сучасний стан та пріоритети модернізації фінансово-економічної системи: теорії та пропозиції] : матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 11–12 жовтня 2024 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2024. С. 153–156. 188 с. (0.1 д. а.). URL:<http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/327/9667/21778-1>

28. Андрухович Д. Державна підтримка ветеранського бізнесу в Україні. [«Пріоритети соціально-економічного розвитку регіонів в умовах сьогодення»]: матеріали доп. Міжнар. науково-практ. конф., м. Київ, 22–23 листоп. 2024 р. 2024. С. 211–214. (0.1 д. а.). URL:<http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/371/11237/25379-1>

У дискусії взяли участь голова і члени разової спеціалізованої вченої ради та висловили наступні зауваження:

Офіційний опонент - доктор економічних наук, професор **Карпенко Лідія Миколаївна**, професор кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально-наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка». Зокрема, оцінюючи в цілому роботу позитивно, необхідно зазначити дискусійний характер окремих рекомендацій і положень:

1. У розділі, присвяченому регулюванню підприємництва, було б доцільно розширити порівняльний аналіз, включивши досвід країн, які також переживали кризові періоди (наприклад, Хорватії, Боснії і Герцеговини, Південної Кореї). Таке порівняння посилює аргументацію щодо адаптації європейського досвіду до українських реалій. Крім того, варто було б більше уваги приділити механізмам переходу від «кризової» державної допомоги до довгострокової політики підтримки, зокрема через інструменти державно-приватного партнерства (с.120-130).

2. Додаткової аргументації потребують висновки щодо ефективності системи моніторингу за державною допомогою. Хоча робота висвітлює проблему можливого зловживання державною допомогою, запропоновані механізми протидії (наприклад, цифрові платформи за рахунок їх прозорості)

потребують більш конкретних інструментів реалізації, наприклад, таких як блокчейн технології для забезпечення прозорості фінансування (с. 84-90).

3. Незважаючи на ґрунтовний аналіз регіональної допомоги, бракує конкретики щодо критеріїв розподілу коштів між деокупованими та прифронтовими областями. Важливо представити, які саме тенденції спостерігаються у період воєнного стану поміж регіонами, що слугуватиме аргументацією для здійснення розподілу державної допомоги і обґрунтування критеріїв, що використовуються для визначення пріоритетів.

4. Хоча здобувачка наводить середні обсяги державної допомоги (4,0–6,0 % ВВП), варто було б детальніше описати методику розрахунків, оскільки офіційна статистика в цій сфері часто є неповною (с.98-100).

5. У підрозділі 3.2 правовий блок потребує більшої конкретики щодо шляхів впровадження норм ЄС у вітчизняну практику, особливо в контексті майбутньої інтеграції України до ЄС. Рекомендується розглянути питання сумісності національних механізмів допомоги з правилами Договору про функціонування ЄС (ст. 107–109).

Офіційний опонент - доктор економічних наук, с. н. с. **Кіндзерський Юрій Вікторович**, провідний науковий співробітник відділу інноваційної політики, економіки та організації високих технологій Державної установи «Інститут економіки та прогнозування НАН України». Оцінюючи в цілому високий рівень удосконалення теоретико-методичних положень, ґрунтовну теоретичну складову дослідження, систему практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій дисертації, необхідно виділити дискусійний характер деяких рекомендацій і положень.

1. У п.1.1. «Економічний зміст та ефективність державної допомоги в системі державного регулювання» авторка, характеризуючи теорію суспільного вибору і теорію економічного регулювання, справедливо вказує на можливість використання системи регулювання в якості способу дезорієнтації суспільства і забезпечення непрямого перерозподілу матеріальних благ до зацікавлених груп бізнесменів (с.36). Але при цьому в якості ілюстрації використовує досвід США. На наш погляд, вітчизняна економічна практика має чимало прикладів такого перерозподілу ресурсів на користь окремих впливових груп. Так, «зелений тариф» в енергетиці України став інструментом перенаправлення ресурсів на користь впливових груп; за допомогою «зеленого тарифу» компанія одного відомого і впливового бізнесмена активно розбудувала «великий парк сонячної енергетики», що дозволило отримувати значні доходи за рахунок державної надбавки до тарифу. Фактично це класичний приклад, коли держрегулювання обертається монополізмом впливового бізнесу, що накопичує мережеві активи та утримує контроль над постачанням енергії. Інший приклад, це аграрні дотації. Свого часу широко обговорювалось, наскільки справедливою є державна підтримка аграріїв, понад 40% якої дісталось двом великим гравцям – групі компаній Миронівського хлібопродукту та агрохолдингу «Авангард». На нашу думку, застосування саме вітчизняних прикладів для пояснення теоретичних

положень в першому розділі дисертації наблизило б дослідження до реалій української економіки.

2. Звертаємо увагу на недостатність розкриття в дисертації практичних прикладів порушень законодавчих вимог або ризиків нецільового використання державної допомоги, хоча факти наявності таких порушень згадуються (с. 58): «...органи місцевого самоврядування не мали чітких орієнтирів та обмежень, що створювало ризики лобіювання інтересів окремих суб'єктів господарювання...». Однак не наводяться приклади випадків, які мали місце або які наслідки це спричинило. З огляду на акцент на нормативно-правову базу державної допомоги, було б доцільно навести конкретні приклади з української практики, які підтверджують лобіювання інтересів окремих суб'єктів господарювання. Такі приклади підвищили б обґрунтованість потреби у законодавчому вдосконаленні.

3. В описі системи контролю і моніторингу державної допомоги в Україні (п. 1.3) авторка справедливо відзначає (с. 72), що в Україні вся діяльність щодо моніторингу ДД сконцентрована в АМКУ, але надання окремих форм ДД контролюється іншими структурами. Наприклад, основним суб'єктом контролю за наданням податкових пільг, відстрочки та розстрочки сплати податків є Державна податкова служба України. Авторка пише, що «така ситуація формує можливість для виникнення неузгодженості та протиріч між рішеннями АМКУ та ДПСУ, що потребуватиме додаткового узгодження та урегулювання в ручному режимі. Для чіткішого визначення розподілу функціональних обов'язків і відповідальності між двома державними органами відповідні норми законодавства мають бути переглянуті». Варто відзначити, що в тексті дисертації не наведено жодних конкретних прикладів таких протиріч. І не вказано, які можуть бути наміри щодо реформування цього розподілу на поточний момент.

4. Авторка провела ґрунтовне і серйозне дослідження розвитку системи надання державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні (п. 2.1). Поділяючи загальний висновок авторки про те, що наразі точно оцінити реальні цифри щодо кількості і обсягу наданої державної допомоги суб'єктам господарювання в Україні практично нереально внаслідок правильно відзначених причин, все ж маємо питання щодо зазначеної на стор. 91 дисертації інформації про те, що «в реєстрі державної допомоги суб'єктам господарювання містяться 268 записів щодо фактів її надання, починаючи з 1997 року на загальну суму 117,8 млрд грн». Можливо, реєстр державної допомоги мав лише 268 записів до початку 2022 р., проте зараз Антимонопольний комітет веде відкритий Реєстр державної допомоги, доступний на порталі Державних даних: <https://data.gov.ua/dataset/16fcf128-1a28-41d5-8081-3dffe68b397#:~:text=,13>. В реєстрі державної допомоги станом на 02.12.2024 р. наявні 353 записи на загальну суму 151,2 млрд грн.

5. Незважаючи на значний обсяг, який в дисертації відведено висвітленню питання концептуальних підходів до вдосконалення системи регулювання підприємницької діяльності в Україні та всебічне охоплення

проблематики, все ж, на наш погляд, його концептуальне ядро виглядає розмитим: авторка не сформулювала чітко систематизовану модель удосконалення регулювання, а лише описала набір напрямів і прикладів.

Офіційний опонент - кандидат економічних наук, доцент **Мельник Тетяна Юріївна**, доцент кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка», надала позитивний відгук із зауваженнями дискусійного та рекомендаційного характеру. Попри в цілому позитивну оцінку наукової роботи дисертанта та відповідний рівень обґрунтування та переконливості, у дисертаційній роботі Андрухович Д.Р. наявні окремі положення, що, на нашу думку, мають дискусійний характер та потребують додаткового уточнення.

1. На рис. 1.1 (п. 1.1, с. 30) здобувачкою представлено класифікацію видів державної допомоги суб'єктам господарювання (ДДСГ), сформовану на основі аналізу наукових джерел. Водночас теоретичний блок роботи виграв би від критичного переосмислення існуючих підходів і формулювання авторської інтерпретації класифікації видів ДДСГ, з урахуванням сучасних трансформацій у механізмах державного втручання. Крім того, у п. 1.3 (рис. 1.4) при подальшій систематизації напрямів моніторингу ДДСГ не було відображено всі види допомоги, наведені у рис. 1.1, що підтверджує доцільність авторського бачення класифікації видів державної допомоги.

2. Для оцінки розмірів наданої державної допомоги суб'єктам господарювання (с. 78-79) здобувачкою здійснено кількісне зіставлення обсягів видатків Зведеного бюджету України (що авторка ототожнює з прямою державною допомогою суб'єктам господарювання) за функцією «Економічна діяльність» із ВВП (рис. 2.2). На нашу думку, таке ототожнення є методологічно спрощеним, оскільки не всі бюджетні видатки за функцією «Економічна діяльність» (наприклад, на обслуговування інфраструктури загального користування, підтримку державного управління у сфері економіки) формально відповідають критеріям державної допомоги, як це визначено у національному та європейському законодавстві.

3. Дисертанткою досить ґрунтовно та аргументовано висвітлено недоліки механізму податкових пільг (с. 95-100), зокрема втрати бюджету (рис. 2.11-2.13), ризики лобіювання, корупційні загрози та фіскальні викривлення. Авторка також звертає увагу на ризики викривлення конкуренції. Разом з тим недостатньо розкрито позитивні аспекти застосування податкових пільг (особливо у умовах воєнного стану) як інструменту державної підтримки підприємництва, стимулювання інвестицій, зниження витрат бізнесу та покращення його конкурентоспроможності. Такий підхід дозволив би представити більш збалансовану наукову позицію щодо ролі податкових пільг у розвитку підприємництва та економіки загалом.

4. У тексті п. 2.3 обґрунтовано акцентується увага на важливості підтримки експортерів в умовах воєнного стану, в тому числі за рахунок кредитування через програму «Доступні кредити 5–7–9 %» (п. 2.3, с. 137-138). Однак рис. 2.20 (с. 138) демонструє загальну динаміку кредитування за

програмою «Доступні кредити 5–7–9%», без виділення експортно орієнтованих підприємств, що дещо знижує аналітичну цінність ілюстрації в контексті дослідження питання «державної допомоги у сфері експортної діяльності». Вважаємо, що доцільним було б навести окрему статистику щодо виданих кредитів саме на експортні цілі, що дозволило б точніше оцінити реальний вплив державної політики на підтримку зовнішньоекономічної активності вітчизняного бізнесу.

5. На с. 152 (п. 3.1) здобувачка слушно зазначає, що Україна як країна-кандидат до ЄС має будувати політику регулювання підприємництва на засадах сталого розвитку та Індустрії 5.0. Проте на рис. 3.1, с. 155 майже не представлено інструментів, спрямованих на стимулювання соціально-екологічної відповідальності бізнесу, зокрема підтримки сталого розвитку, циркулярної економіки, впровадження ESG-практик тощо. З урахуванням сучасних інтеграційних вимог ЄС, Зеленого курсу та стандартів відповідального ведення бізнесу, доцільно доповнити модель регулювання інструментами, що заохочують суб'єктів господарювання до реалізації екологічних, етичних і соціальних ініціатив.

Рецензент - кандидат економічних наук, доцент **Пілевич Дмитро Станіславович**, доцент кафедри економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики Державного податкового університету. Поряд з позитивною оцінкою дослідження, за окремими положеннями, висновками та рекомендаціями, наведеними у дисертаційній роботі, слід виділити наступні зауваження та дискусійні моменти, які мають рекомендаційний характер та слугують підставою для наукової дискусії:

1. В першому розділі роботи авторці вартувало б посилити змістовну складову, яка стосується висвітлення сутності та основних підходів до формування системи регулювання підприємницької діяльності. Це дало б можливість більш чіткіше аргументувати висновок про динамічні зміни системи регулювання у період воєнного стану та післявоєнного відновлення.

2. Авторці в п. 3.3 «Комплексний характер і синергетичний ефект державної допомоги на цілі цифровізації виробничих процесів та державного управління» вартувало б більше уваги приділити поняттю цифровізації як об'єкта державної допомоги та підтвердити висновки щодо ефективності використання державної допомоги на цілі цифровізації відповідними розрахунками.

3. Зафіксовані в підрозділі 3.2. частки МСП та ФОПів в різних видах економічної діяльності в Україні, що характеризує їх вагому роль, доцільно було б доповнити регіональним розрізом аналізу. Це посилює доказову базу подальших висновків авторки.

Однак зауваження та відзначені недоліки не знижують наукової цінності дисертаційної роботи та актуальності практичних результатів.

До разової спеціалізованої вченої ради Державного податкового університету Міністерства фінансів України надійшли три відгуки на дисертаційну роботу Андрухович Дани Романівни на тему «Державна

допомога суб'єктам господарювання в системі регулювання підприємницької діяльності в Україні» з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

1) Ціх Галина Володимирівна - кандидат економічних наук, професор кафедри економіки та фінансів, декан факультету економіки та менеджменту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя. Надала позитивний відгук із зауваженнями дискусійного та рекомендаційного характеру.

Деякі аспекти дослідження, на нашу думку, залишаються предметом наукової дискусії, зокрема: по-перше, у розділі про регулювання підприємництва доцільно було б розкрити більше порівняльних аналізів з країнами, які також переживали кризи (наприклад, країни Балтії після 2014 року). Це посилює аргументацію щодо адаптації європейського досвіду; по-друге, висновки про ефективність цифровізації потребують додаткових кількісних даних (наприклад, ROI державних програм для ІТ-сектору); по-третє, незважаючи на аналіз регіональної допомоги, бракує конкретики щодо розподілу коштів між деокупованими та прифронтовими областями.

Наведені зауваження, будучи предметом наукової дискусії та маючи рекомендаційний характер, не знижують академічної ваги та емпіричної значущості дослідження, виконаного дисертанткою Андрухович Д. Р.

2) Прушківська Емілія Василівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри виробничого та інвестиційного менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування. Надала переважно позитивну оцінку, проте включила дискусійні зауваження та рекомендаційні висновки.

У роботі вдало поєднано теоретичний аналіз із практичними рекомендаціями, що свідчить про комплексний підхід до вивчення державної допомоги суб'єктам господарювання. Однак варто зазначити, що окремі теоретичні положення, зокрема щодо визначення поняття «державна допомога», потребують більш глибокого порівняльного аналізу не лише з європейським законодавством, а й з досвідом інших країн (наприклад, США, Канади, азійських економік), де існують альтернативні моделі державної підтримки бізнесу.

Здобувачка обґрунтовано використовує аналіз співвідношення бюджетних видатків і приросту доданої вартості, проте залишається незрозумілим, чи враховувалися інші фактори, такі як мультиплікативний ефект у суміжних галузях або соціальні наслідки (наприклад, збереження зайнятості). Також доречним було б застосування економетричних моделей для оцінки впливу державної допомоги на динаміку ВВП та інвестиційну активність.

Дослідження підкреслює важливість регіональної політики, проте недостатньо розкрито механізми забезпечення прозорості та відкритості у розподілі коштів між регіонами. Зокрема, варто було б додатково проаналізувати ризики корупції та неефективного використання коштів у

депресивних регіонах, де адміністративний ресурс часто переважає над економічною доцільністю.

Авторка справедливо акцентує на трансформації підходів до державної допомоги в умовах воєнного стану, але необхідно врахувати, що тимчасове послаблення контролю може призвести до довгострокових спотворень конкурентного середовища. Варто було б розглянути механізми поступового відновлення стандартів після завершення воєнного стану, щоб уникнути «ефекту залежності» бізнесу від державної підтримки.

Пропозиції здобувачки щодо цифрових екосистем є перспективними, проте необхідно чіткіше визначити критерії їхньої ефективності, особливо в умовах обмеженого фінансування та нестачі кваліфікованих кадрів у державному секторі. Також варто дослідити можливі ризики, пов'язані з кібербезпекою та захистом даних підприємств.

Хоча робота містить порівняльний аналіз українського та європейського законодавства, необхідно чіткіше окреслити шляхи адаптації норм ЄС у вітчизняну практику, особливо у контексті майбутньої інтеграції України до ЄС. Зокрема, варто детальніше розглянути питання сумісності національних механізмів допомоги з правилами Договору про функціонування ЄС (ст. 107–109).

Вказані вище зауваження не зменшують загального позитивного враження від дисертаційної роботи.

3) Пилипенко Ганна Миколаївна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри туризму та економіки підприємства НТУ «Дніпровська політехніка». Позитивний відгук супроводжується аналізом проблемних аспектів і настановами щодо їх вирішення.

1. Хоча здобувачка наводить середні обсяги державної допомоги (4,0–6,0 % ВВП), варто було б детальніше розкрити методику розрахунків, оскільки офіційна статистика в цій сфері часто є неповною.

2. Робота висвітлює проблему можливого зловживання державною допомогою, але запропоновані механізми протидії (наприклад, цифрові платформи) потребують більш конкретних інструментів реалізації, таких як блокчейн-технології для прозорості фінансування.

3. Варто більше уваги приділити механізмам переходу від «кризової» державної допомоги до довгострокової політики, зокрема через інструменти державно-приватного партнерства.

4. Додаткове порівняння з досвідом країн Східної Європи (наприклад, Польщі чи Балтії) у сфері державної підтримки МСП могло б посилити аргументацію.

Разом з тим, вказані вище дискусійні положення не нівелюють значущості результатів та висновків, отриманих в результаті проведеного здобувачкою наукового дослідження.

Голова разової спеціалізованої вченої ради - доктор економічних наук, професор **Белінська Яніна Василівна**, професор кафедри економічної політики, маркетингу та бізнес-аналітики Державного податкового університету, без зауважень.

Науковий керівник - доктор економічних наук, професор **Лазебник Лариса Леонідівна**, професор кафедри управління та бізнес-адміністрування Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» німає членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Андрухович Дані Романівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

Яніна БЕЛІНСЬКА

